

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Rechten

Contractuele aansprakelijkheid voor gebrekkige hulpzaken/voorwerpen

Thierry Vansweevelt

Hoogleraar Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht

Advocaat Dewallens & partners

Voorzitter ALLIC

www.allic.be

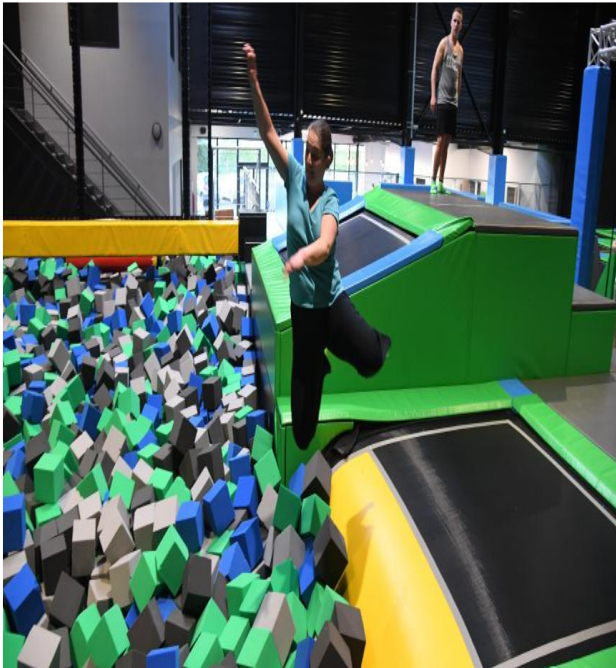
OMSCHRIJVING HULPZAAK = (gebrekkige) zaak die wordt gebruikt in de uitvoering van een verbintenis

- **Dus niet:**
- Verkoop van een zaak => art. 1641 e.v. oud BW
- Niet-conforme levering van een zaak => art. 1604 oud BW
- De onzorgvuldige aanwending van een deugdelijke zaak => art. 1147 oud BW/art. 5.225 BW
- Het gebruik van een verkeerde zaak => art. 1147 oud BW/art. 5.225 BW
- Onvolledige informatie over het gebruik van een zaak => art. 1147 oud BW/art. 5.225 BW
- Het niet beschikken over of niet gebruiken van een zaak => art. 1147 oud BW/art. 5.225 BW
- Producteren/op de markt brengen van een gebrekkig product => Wet Productenaansprakelijkheid
- De buitencontractuele aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken => art. 1384, lid 1 oud BW

VOORBEELDEN VAN GEBREKKIGE HULPZAKEN/VOORWERPEN

- Aannemer maakt gebruik van gebrekkige hijskraan bij de uitvoering van werken
- Arts maakt gebruik van gebrekkig bestralingstoestel/ een injectienaald die afbreekt
- School stelt gebrekkig turnmateriaal ter beschikking
- Drinkwatermaatschappij levert water vervuild met fecale bacteriën door gebrekkige kleppen in waterzuiveringsstation
- Verhuizer maakt gebruik van gebrekkige ladderlift
- Trampolinepark met gebrekkige put van schuimrubberen kubussen om val op te vangen
- Reinigen fabriekshal met gebrekkig schoonmaakmiddel
- Hotel stelt gebrekkige ligstoel ter beschikking
- Kapper gebruikt schadelijke haardroger/haarkleurmiddel

AANSPRAKELIJKHEID VOOR SCHADE VEROORZAAKT DOOR GEBREKKIGE HULPZAKEN: welke regeling: controverser?

Standpunt 1: Geen wettelijke regeling => algemene regels contractuele aansprakelijkheid voor eigen gedrag

=> bij gebrek aan bewezen fout: geen aansprakelijkheid

R.O. Dalcq, *Traité*; L. Cornelis, *Alg. theorie van de verbintenis*; P. Wery, *Droit des obligations*; Claeys & Tanghe, *Algemeen contractenrecht*; + deel rechtspraak: Rb. Antwerpen 3 april 2006.

Standpunt 2: Vrijwaringsplicht verborgen gebreken naar analogie (J. Herbots, e.a., *TPR* 1973)

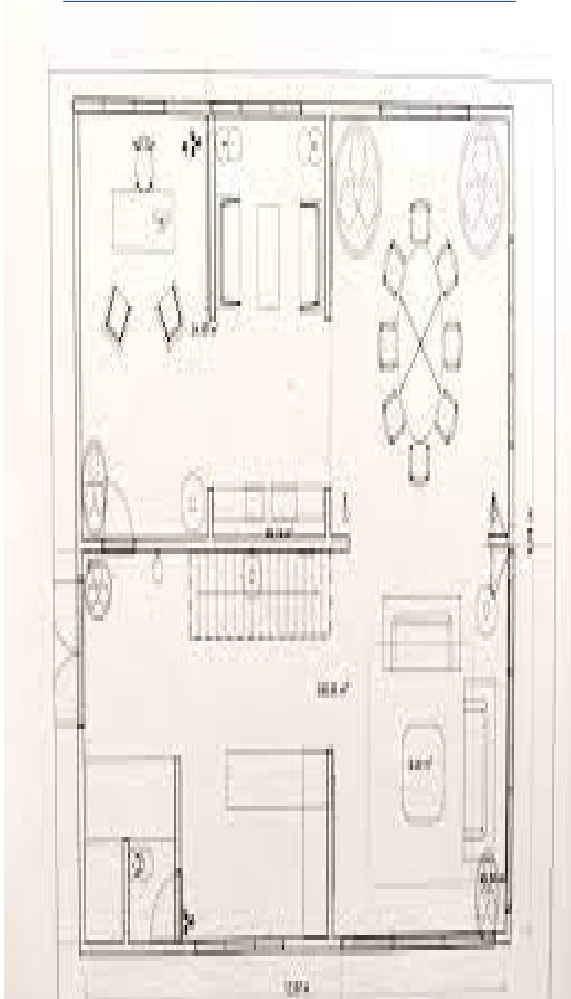
Standpunt 3: Risicoaansprakelijkheid: wie het risico in het leven roept door met gebrekkige zaken te werken, moet instaan voor de erdoor veroorzaakte schade

R. Kruithof, in *Hulde Dekkers*.

Standpunt 4: Art. 1135 oud BW: creatie van een veiligheidsverbintenis wanneer de schuldenaar een feitelijke macht heeft t.o.v. de schuldeiser

Vansweevelt & Weyts, *Handboek Verbintenissenrecht* + deel rechtspraak: Antwerpen 22/2/1999)

VOORONTWERP VAN WET BOEK 6 Verbintenissen 2017

Art. 304. Aansprakelijkheid voor gebrekkige hulpzaken

“Indien de niet-nakoming van een verbintenis te wijten is aan het gebruik van een gebrekkige **zaak**, is deze niet-nakoming de schuldenaar toerekenbaar, behoudens overmacht.”

VOORONTWERP VAN WET BOEK 5 Verbintenissen 2018

Art. 5.304. Toerekenbaarheid van het gebruik van gebrekkige hulpzaken in de uitvoering

“Indien de niet-nakoming van een verbintenis te wijten is aan het gebruik van een gebrekkige **zaak**, is deze niet-nakoming de schuldenaar toerekenbaar, behoudens overmacht”

BOEK 5 Verbintenissen 2022

Art. 5.230 Toerekenbaarheid van het gebruik van gebrekkige hulpgoederen in de uitvoering

“Indien de niet-nakoming van een verbintenis te wijten is aan het gebruik van een gebrekkig **voorwerp**, is deze niet-nakoming de schuldenaar toerekenbaar, behoudens overmacht”

PARL. St. BOEK 5 Verbintenissen 2022

*“ Deze bepaling voert een **resultaatsverbintenis** is ten laste van de schuldenaar die voor de uitvoering van het contract een beroep doet op een gebrekkig voorwerp.*

*De schuldenaar is aansprakelijk, **behoudens het bewijs van overmacht**, wat neerkomt op de afwezigheid van fout in zijn hoofd.*

*Deze aansprakelijkheid geldt zowel wanneer dit gebruik gebeurt door de schuldenaar zelf als door **zijn hulppersonen**.*

*Aldus is een arts aansprakelijk voor het materiaal die hij en het assiterend personeel bij de behandeling aanwenden. Deze regel **is niet controversieel**” (Nota TV: sic?)*

“Ook hier is de debiteur niet aansprakelijk wanneer hij kan bogen op overmacht. Dit moet beoordeeld worden a.d.h.v. de concrete omstandigheden van de zaak, zoals het gebruik van voorwerpen door een niet-professionele gebruiker, de onmogelijkheid het gebrek te ontdekken of de geringe kostprijs die de schuldenaar voor zijn diensten aanrekende”.

AANSPRAKELIJKHEID VOOR SCHADE VEROORZAAKT DOOR GEBREKKIGE HULPZAKEN: welke regeling: controverser?

Standpunt 1: Geen wettelijke regeling => algemene regels contractuele aansprakelijkheid voor eigen gedrag

=> bij gebrek aan bewezen fout: geen aansprakelijkheid

R.O. Dalcq, *Traité*; L. Cornelis, *Alg. theorie van de verbintenis*; P. Wery, *Droit des obligations*; Claeys & Tanghe, *Algemeen contractenrecht*; + deel rechtspraak: Rb. Antwerpen 3 april 2006.

Standpunt 2: Vrijwaringsplicht verborgen gebreken naar analogie (J. Herbots, e.a., *TPR* 1973)

Standpunt 3: Risicoaansprakelijkheid: wie het risico in het leven roept door met gebrekkige zaken te werken, moet instaan voor de erdoor veroorzaakte schade

R. Kruithof, in *Hulde Dekkers*.

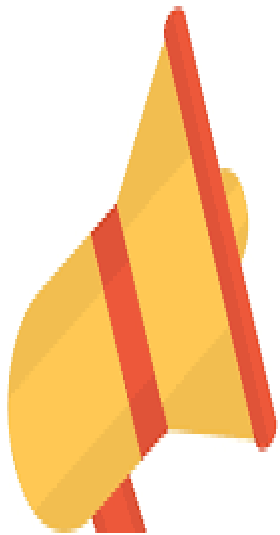
Standpunt 4: Art. 1135 oud BW: creatie van een veiligheidsverbintenis wanneer de schuldenaar een feitelijke macht heeft t.o.v. de schuldeiser

Vansweevelt & Weyts, *Handboek Verbintenissenrecht* + deel rechtspraak: Antwerpen 22/2/1999)

GEEN AANDACHT AAN ART. 5.230 BW IN DE RECHTSLEER OVER BOEK 5 BW !

Mag ik
de aandacht?

- A. CATALDO en F. GEORGE (eds.), *Droit des obligations. Le nouveau livre 5 du Code civil*, Limal, Anthemis, 2022, 289 p.
- B. KOHL en P. WERY (eds.), *Le nouveau droit des obligations*, Anthemis, Luik, 2022, 448 p.
- R. JAFFERALI (ed.), *Le Livre 5 du Code civil et le nouveau droit des contrats*, Larcier, 2022, 430 p.
- A. DE BOECK, “Het nieuwe verbintenissenrecht. Hoofdlijnen”, *NjW* 2022, 610-626.
- C.-A. VAN OLDENEEL, “Code civil: le droit des obligations (enfin) modernisé!”, *T. Verz.* 2022, 277-279.

ANALYSE

✓ Een zaak => goed => voorwerp:

Art.3.41 BW: Goederen zijn alle voorwerpen die vatbaar zijn voor toe-eigening, met inbegrip van de vermogensrechten.

Art. 3.38-3.40 BW: Voorwerpen zijn natuurlijk of kunstmatig, lichamelijk of onlichamelijk

≠ Wet Productaansprakelijkheid: Product = elk lichamelijk roerend goed

≠ Zaak: lichamelijk voorwerp (cf. MvT Boek 3 BW)

=> voorwerp: zowel lichamelijk als onlichamelijke hulpvoorwerp

✓ “Een gebrek: geen definitie van gebrek in wettekst, noch in voorbereidende werken

Inspiratie bij huidig art. 1384, lid1 oud BW: abnormaal kenmerk van die aard dat het aan derden schade kan veroorzaken?

Inspiratie bij toekomstige buitencontractuele aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken/ Wet Productaansprakelijkheid: biedt niet de veiligheid die men gerechtigd is te verwachten?

ANALYSE

-**"Het gebruik van een gebrekkig voorwerp"**: gebruikte voorwerpen ≠ afgeleverde voorwerpen?

Onderscheid tussen arts die borstimplantaat aflevert en toestel gebruikt?

-**"In de uitvoering van de overeenkomst"**: hulpvoorwerp moet gebruikt zijn bij de uitvoering van een verbintenis van de schuldenaar

- ❖ Ongeacht aard van de verbintenis: inspannings- of resultaatsverbintenis
- ❖ Schade door een hulpvoorwerp vreemd aan de overeenkomst: aannemer veroorzaakt verkeersongeval en verwondt daarbij de opdrachtgever

ANALYSE

“Aansprakelijk, **tenzij overmacht**”:

Definitie overmacht: art. 5.226 BW: ontoerekenbare onmogelijkheid om verbintenis na te komen; rekening houdend met onvoorzienbaar en onvermijdbaar karakter van het beletsel tot nakoming.

Hier: art. 5.230 BW: schuldenaar niet aansprakelijk voor gebrekkig hulpvoorwerp in geval van overmacht, rekening houdend met concrete omstandigheden:

- ❖ zoals het gebruik van voorwerpen door een niet-professionele gebruiker;
  - ❖ de onmogelijkheid het gebrek te ontdekken;
  - ❖ of de geringe kostprijs die de schuldenaar voor zijn diensten aanrekende.
-
- $\neq$ *overmacht*? => wel inspiratie in NDL: redelijkheid!

VERGELIJKING ART. 5.230 BW en ART. 1384. lid 1 oud BW

- ❑ Art. 5.230 BW: contractuele aansprakelijkheid gebrekkig hulpvoorwerp

De onmogelijkheid het gebrek te ontdekken = bevrijdingsgrond

- ❑ Art. 1384. lid 1 BW: buitencontractuele aansprakelijkheid gebrekkige zaak:

De onmogelijkheid het gebrek te kennen of te ontdekken, de onoverkomelijke onwetendheid over het gebrek $\neq$ een bevrijdingsgrond

(Cass. 12/2/1976; Cass. 29/10/1987)

BELANG VAN SAMENLOOP CONTRACTUELE EN BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID ZAKEN?

❖ Cass. 29/9/2006: hulppersoon:

“Hij kan slechts quasi-delictueel aansprakelijk worden gesteld indien de hem ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis maar ook aan de algemene zorgvuldigheids-plicht die op hem rust en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt

❖ Schade die voortvloeit uit het gebruik van een gebrekkige zaak is nauw verbonden met de uitvoering van de overeenkomst => contractuele schade

❖ => aan voorwaarden voor samenloop is doorgaans niet voldaan

BELANG VAN SAMENLOOP CONTRACTUELE EN BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID ZAKEN?

- ☐ Voorontwerp van wet Buitencontractuele aansprakelijkheid:

Art.6.4 Buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid

§1 Tenzij de wet of het contract anders bepaalt, vinden de wetsbepalingen inzake buitencontractuele aansprakelijkheid toepassing tussen medecontractanten.

Indien de benadeelde echter op grond van de buitencontractuele aansprakelijkheid van zijn medecontractant schadeloosstelling vordert voor schade als gevolg van de niet-nakoming van een contractuele verbintenis, kan deze medecontractant de verweermiddelen inroepen voortvloeiend uit de wetgeving inzake bijzondere contracten uit de contractuele bedingen en uit de bijzondere verjaringsregels van toepassing op het contract.

Dit is niet het geval bij vorderingen tot schadeloosstelling voor schade als gevolg van een aantasting van de fysieke integriteit of van een fout begaan met het opzet schade te veroorzaken.

FILOSOFIE ACHTER DE AANSPRAKELIJKHEIDSREGEL?

- Schuldenaar is in beginsel vrij om hulpzaken te kiezen voor de uitvoering van zijn verbintenis, tekortkomingen van die hulpzaak mogen niet op schuldeiser worden afgewenteld
- Schuldenaar is doorgaans beter op de hoogte van de (eigenschappen van de) hulpzaak dan de schuldeiser .
- Profijtbeginsel: schuldenaar kan door het inschakelen van hulpzaken zijn activiteiten vergroten, moet daar ook het risico van dragen
- Preventie: regel is prikkel om zorgvuldig de hulpzaak te kiezen, en te onderhouden
- Verhaal op verantwoordelijke van het gebrek, is voor schuldenaar gemakkelijker , nu die normaal de identiteit van die persoon kent en daarmee in een contractuele rechtsverhouding staat
- Schuldenaar kan aansprakelijkheidsrisico verdisconteren in de prijs van de dienst en kan zich hiertegen verzekeren
- Rechtszekerheid: geen betwistingen over bevrijdingsgrond: overmacht

Take home message

- ✓ **Nieuwe wettelijke regeling voor het gebruik van hulpvoorwerpen**
- ✓ **Resultaatsverbintenis, tenzij foutloos gedrag**
- ✓ **Verloren kans om te kiezen voor risicoaansprakelijkheid**
- ✓ **Verloren kans om contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid gelijk te stellen**
- ✓ **Nog vele vragen:**
  - ✓ Begrip gebrek?
  - ✓ Gebruik van de zaak?
  - ✓ Overmacht?

Take home message

- ❖ Congresverslagboek lente 2023
- ❖ Handboek Verbintenissenrecht Vansweevelt & Weyts: september 2023!

